

HATTULA RETULANSAARI

**TUTKIMUKSET MYLLYMÄEN ETELÄRINTEELLÄ
15-16.10.2005**

**Jouni Taivainen
Turun yliopisto
arkeologia**

SISÄLLYS	Sivu
1. ARKISTOTIETOJA	2
2. JOHDANTO	3
3. TUTKIMUSKOHTTEEN SIJAINTI JA MAASTO	3
4. KOHTTEEN TUTKIMUSHISTORIA JA -TAVOITTEET	3
5. TUTKIMUSTAPA	4
6. HAVAINNOT JA LÖYDÖT	4
7. ANALYYSIT JA NIIDEN TULOKSET	6
8. TULKINTA JA YHTEENVETO	6
KARTTALUETTELO	7
KARTAT	
LIITTEET	
Luettelo koekuopista ja kuppikivistä (ykj)	
Luettelo makrofossiilianalyysinäytteistä	
Luettelo radiohiiliajoitusnäytteistä	
Mittauselostus	
Luettelo mustavalkonegatiiveista	
Kuvaliite	

1. ARKISTOTIETOJA

Kunta:	Hattula (ent. Tyrvääntö)
Kylä:	Retula
Kohde:	Retulansaari
Maanomistajat:	4:203 Suomen Kulttuuriperinnön Säätiö, Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry, varatuomari Immo Aakkula, Unioninkatu 22, 00130 Helsinki 4:114 Laurila, Erkki. Retula Alikartano, 13100 Hämeenlinna
Sijainti:	PK 2132 05 Tyrvääntö (ykJ) Myllymäki $E_6 = 6788150-240$, $N_4 = 3356460-530$ (tutk. alueen koord.)
Aiemmat tutkimukset:	Inv. Äyräpää 1933, Ojala 1940, Saukkonen 1985, Kaiv. Heikel 1898, Sarkamo 1967, Kehusmaa 1972 ja 1973, Sarvas 1975, ja -76, Nunez 1976
Aiemmat löydöt:	KM 3453:14, KM 6503, KM 11226, KM 11739, KM 17288, KM 17291, KM 19133, KM 19704, KM 19872
Kustannukset:	n. 3500 euroa, Suomen Kulttuuriperinnön Säätiö, Jouni Taivaisen apurahat Hämeen rahastosta ja Niilo Helanderin Säätiöltä.
Ajoitus:	rautakausi
Löydöt:	KM 35475:1-26
Negatiivit:	139637-139653
Diapositiivit:	-
Kartat:	1-3

2. JOHDANTO

Hattulan Retulansaaren Myllymäessä järjestettiin 15-16.10.2005 viikonlopun mittainen arkeologinen tutkimusleiri. Leirin työvoimana olivat harrastaja-arkeologit eri puolilta Suomea. Tutkimuksia johti FM Jouni Taivainen Turun yliopistosta. Mittauksista vastasi maanmittausinsinööri Ari Jalokinos ja makrofossiilinäytteiden otosta Huk Mia Lempiäinen Turun yliopistosta. Osanottajia leirillä oli Varsinais-Suomesta, Hämeestä ja Uudeltamaalta yhteensä noin 20 molempina päivinä. Tutkimukset rahoitti Suomen Kulttuuriperinnön Säätiön Tuki ry. Alkuperäinen kaivauskertomus liitteenä on talletettu Turun yliopiston arkeologian arkistoon, löydöt Turun yliopiston arkeologian koelmiin. Kaivausraportin kopio on Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

3. TUTKIMUSKOHTTEEN SIJAINTI JA MAASTO

Retulansaari on Vanajaveden suurin saari. Sen pinta-ala on noin 180 hehtaaria ja halkaisija noin 1,5 km. Saaren keskellä sijaitsee Retulan kylä, joka koostuu kolmesta rinnakkain olevasta talosta, muodostaen ns. hämäläisen ryhmäkylän. Vanhin asiakirjamaininta Retulasta on vuodelta 1429. Retulansaari on edelleen yleisilmeeltään maatalousmaisemaa, jossa vuorottelevat pellot, laitumet ja metsät. Ns. vanha kulttuurimaisema on saarella hyvin säilynyt. Pellot ja laitumet sijaitsevat pääasiassa kylän ympärillä. Maaperältään ne ovat hiesusavea ja hietamoreenia. Saaren itärannassa kohoava Myllymäki on yksi saaren vanhoista viljellyistä peltoalueista, joka nykyään on enimmäkseen laitumena ja muodostaa suuren satoja röykkiöitä ja useita kuppikiviä käsittävän muinaisjäännöskompleksin.

4. KOHTTEEN TUTKIMUSHISTORIA JA TAVOITTEET

Eri puolilla saarta on lukuisa määrä muinaisjäännöksiä, joista osaa on tutkittu tarkemmin, osa on kokonaan tutkimatta. Arkeologinen tutkimus saarella on alkanut jo 1800-luvun lopulla ja se on jatkunut muutaman kymmenen vuoden välein nykyaikaan saakka. Eniten tutkimuksia on tehty Myllymäessä, edellisen kerran vuosina 1975-76. Myllymäen lisäksi saarella on aiemmin tehty kaivaustutkimuksia Kiettara-Peltoidussa, Peltoidussa, Idunkärjessä, Salonniemessä ja kylämäen alueella. Pellonraivauksessa on esihistoriallista esineistöä saatu talteen Huhtasesta ja vuoden 1985 inventoinnin aikana Koivuniemestä. Näiden varmojen havaintojen lisäksi on Peltoidusta löydetty pellonraivauksen yhteydessä rautakautista esineistöä, mutta niiden löytöyhteys on epävarma. Arkistotietojen mukaan (ks. Saukkosen inventointikertomus 1985) ne voivat olla peräisin myös Myllymäestä. Kaiken kaikkiaan Retulansaaren ja myös Myllymäen tämän hetkinen tunnettu esihistoriallinen esineistö ajoittuu pääasiassa vuosiin 600-1100 jKr. Myllymäessä on tulkittu olevan myös kaksi rautakauden lopun talonpaikkaa. Lisäksi saarelta on yksittäisiä kivikautisia esinelöytöjä. Myllymäen röykkiöistä osa liittyyne eri aikajaksojen pellonraivaukseen, osa on hautoja, osa talojen/rakennusten pohjia.

Tutkimusten tavoitteena oli kartoittaa Myllymäellä takymetrin avulla teoreettinen fossiilinen pelto-kuvio (röykkiöitä), minkä lisäksi otettiin koekuoppien avulla makrofossiili- ja radiohiiliajoitusnäytteitä. Koeluontoisesti tutkittiin myös metallinpaljastimilla ja yhdellä koekuopalla Myllymäen pelloksi raivattua etelärinnettä. Kokeilun tavoitteena oli tutkia, voidaanko raivatun pellon pinnalta löytää irrallisia muinaisesineitä tai vanhojen röykkiöiden pohjia, jotka ovat jääneet pellon muokkauskerrokseen raivauksen jälkeen.

Tutkimustuloksia on tarkoitus hyödyntää Ylikartanon kehittämishankkeessa sekä Jouni Taivaisen Retulansaaren kytkeytyvän jatko-opinnäytetyön materiaalina.

5. TUTKIMUSTAPA

Mittaukset

Mittaukset tehtiin takymetrillä. Koordinaatisto sidottiin ykj-koordinaatistoon (ks. liite mittauksista).

Koekuopat

Koekuoppien tavoitteena oli saada makrofossiilinäytteitä. Kaikkiaan tehtiin yhdeksän koekuoppaa, joista kahdeksan tehtiin rökkiöihin ja yksi pellon reunaan. Koekuoppien ja kahden kuppikiven numerointi perustuu Myllymäellä vuosina 1975-76 tehdyssä kartoituksessa annettuun numerointiin. Poikkeuksena pellonreunaan tehty koekuoppa, jolle annettiin numero 1.

6. HAVAINNOT JA LÖYDÖT

Koekuoppa 1

Koekuoppa tehtiin aivan pellon reunaan paikalle, jossa vuoden 1802 kartan mukaan oli ollut rökkiö. Peltokerroksen vahvuus oli noin 20 cm, minkä alla oli koskematon vaalea hietamoreeni. Peltokerroksesta löytyi 3 palaneen saven murenaa ja yksi dreijaamattoman saviastian reunapala, joka rakenteeltaan ja sekoitteeltaan poikkeaa muusta löytömateriaalista.

Koekuoppa 172

Koekuoppa tehtiin kaakko-luode suuntaisen rökkiörivistön luoteispäähän rökkiön laen tuntumaan. Pintaturpeen alta (0-5 cm) alkoi tiivis kiveys jossa oli erittäin runsaasti savitiivistettä, joissa oli pyöreitä oksa- ja hirsipainanteita (1,3 kg) ja palanutta savea sekä hiiltä ja saviastian palasia (2 kpl). Kerrostuma jatkui 40 cm:n syvyyteen, johon kaivaminen lopetettiin (kerrostuma jatkui syvemmälle). Kivet olivat pinnassa noin nyrkin, syvemmällä noin pään kokoisia. Vaikuttaa siltä, että kyseessä on esihistoriallisen rakennuksen pohja. Koekuopasta otettiin makrofossiilinäyte nro 1.

Koekuoppa 173 a

Koekuoppa tehtiin em. rökkiörivistön seuraavaan kaakossa olevaan rökkiöön, sen keskivaiheille kumpareen länsireunaan hieman tasaisemmalle maalle. Pintaturpeen (0-3 cm) alta alkoi vaalean ruskea hieno hiekka, jonka seassa oli paikoitellen pieniä alle nyrkin kokoisia kiviä. Maaperä vaikutti rakenteettomalta. Puhdas pohjamaa alkoi 60 cm:n syvyydessä. Löytöinä koekuopasta tuli pari palaa palanutta luuta ja kymmenen palaa palanutta savea.

Koekuoppa 173 b

Koekuoppa tehtiin samaan rökkiöön kuin 173a, mutta sen kaakkoispäähän. Pintaturpeen (0-5 cm) alta alkoi tumma hiekan ja mullan sekainen maa, jota jatkui noin 15 cm:n syvyyteen. 15-50 cm:n syvyydessä oli tiivis kiveys (pinnassa noin nyrkin kokoisia, pohjalla noin pään kokoisia kiviä). Löytöinä koekuopasta tuli pronssinen väännelty rannerengas, 29 saviastian palaa, kaksi savitiivisten palaa, 23 palaneen saven kappaletta ja yksi palaneen luun pala. Koekuopasta otettiin makrofossiilinäyte nro 2.

Koekuoppa 174

Koekuoppa tehtiin samaan rökkiöriiviin kuin em. koekuopat. Se sijaitsee rivin kaakkoisimman rökkiön kaakkoispäässä pellon reunassa. Pintaturpeen (0-10 cm) alta alkoi tiivis kiveys, joka jatkui 70 cm:n syvyyteen. Kivien seassa oli hieman hiekkaa. Noin 50 cm:n syvyydessä oli havaittavissa tumma noin 2-3 cm paksu kerros, missä syvyydessä oli myös palaneita kiviä. Kivien koko vaihteli nyrkin-pään kokoisten välillä. Lähempänä pintaa oli pienempiä, syvemmällä isompia. Löytöinä koekuopasta tuli yksi saviastian reunapala, 48 saviastian palaa, neljä palaneen saven palaa, neljä mustaksi palanutta luun kappaletta, neljä palamatonta luun kappaletta, kolme kalan luuta ja yksi pala savikuonaa. Löytöjä tuli pinnasta pohjaan asti. Koekuopasta otettiin makrofossiilinäytteet nro 3 ja 4.

Koekuoppa 175

Koekuoppa tehtiin pieneen maansekaiseen rökkiöön, joka sijaitsee em. rökkiöriivistä itään, pellon reunassa. Pintaturpeen (0-5 cm) alta alkoi tiivis kiveys, joka jatkui 50 cm:n syvyyteen. Kivien väleissä oli vaaleaa hietaa ja multaa. Kivet olivat kooltaan nyrkin-pään kokoisia. Löytönä tuli yksi saviastian pala 20-30 cm:n syvyydestä.

Koekuoppa 178

Koekuoppa tehtiin maansekaiseen rökkiöön, joka sijaitsee em. rökkiöriivistä itään. Maaperä rökkiön ympärillä on tasaista. Pintaturpeen (0-10 cm) alta alkoi tiivis kiveys joka jatkui 50 cm syvyyteen. Kivet olivat kooltaan noin pään kokoisia. Kivien väleissä oli vaalean ruskeaa hiekkaa. Löytöinä koekuopasta tuli saviastian reunapala, 13 saviastian palaa, yksi savitiivisteiden pala, 15 palaa palanutta savea ja yksi pala savikuonaa. Koekuopasta otettiin makrofossiilinäyte nro 5.

Koekuoppa 181

Koekuoppa tehtiin maansekaiseen rökkiöön nro 181, kaakko-luode –suuntaiseen rökkiöriiviin joka sijaitsee em. rökkiöriivistä itään. Pintaturpeen (0-5 cm) alta alkoi erittäin tiivis kiveys, jota kaivettiin 45 cm syvyyteen. Kivien väleissä oli hieman vaalean ruskeaa hienoa hiekkaa. Kuoppa jätettiin kivisyyden takia kesken. Kuopasta ei saatu löytöjä.

Koekuoppa 191

Koekuoppa tehtiin maansekaisen rökkiön nro 191 kaakkoispäähän, samaan rökkiöriiviin kuin em. koekuoppa. Pintaturpeen (0-10 cm) alta alkoi erittäin tiivis kiveys, jonka seassa oli vain vähän maata. 50-60 cm:n syvyydessä oli tummaa noen sekaista likamaata, 60-70 cm:n syvyydessä vaaleaa kärkeää hiekkaa. Kivet olivat kooltaan noin nyrkin-pään kokoisia. Löytöinä koekuopasta tuli 50-60 cm:n syvyydestä kolme saviastian palaa ja viisi palaneen luun palaa. Koekuopasta otettiin makrofossiilinäyte nro 6.

Pintapoinninta- ja metallinpaljastinkokeilu etelärinteen peltoalueella

Myllymäen etelärinteen peltoalueella kokeiltiin neljän hengen voimin pintapoinnintaa ja metallinpaljastimia. Pellon pinnalla oli runsaasti kasvijätettä, mikä häytti havainnointia. Löytöinä tuli kuitenkin joitakin punasaviastian ja palaneen saven palasia, joita ei otettu talteen. Metallinpaljastimilla

löydettiin kymmeniä rautaesineitä, jotka olivat mm. taottuja nauvoja, erilaisia tunnistamattomia ruostuneita raudan kappaleita yms. Mitään näistäkään ei otettu talteen. Kokeilun tulokset olivat siis melko laihat.

7. ANALYYSIT JA NIIDEN TULOKSET

Makrofossiilianalyysit ja radiohiiliajoitukset, ks. liitteet lopussa.

8. TULKINTA JA YHTEENVETO

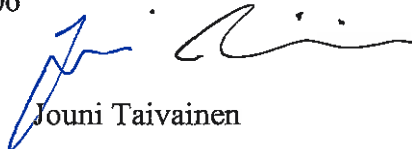
Tutkimuksissa saatiin runsaasti uutta tietoa Myllymäen muinaisjäännöksistä. Röykkiön nro 172 voi tulkita rakennuksen jäännökseksi siitä löytyneen runsaan savitiivisteiden perusteella. Aiemmissa kaivauksissa rakennusten pohjiksi tulkitut jäännökset (Sarkamo 1967, Sarvas 1975-76) sijaitsevat nyt löydetyt läheisyydessä. Kaikkiaan löytöaineisto viittaa siihen, että röykkiöt ovat esihistoriallisia. Osa niistä voi olla hautoja (tai niissä voi olla hautauksia), osa voi olla pellonraivauksessa syntyneitä (kuten nro. 175 luultavimmin on), osa on rakennuksen pohjia. Todennäköisesti kaikki Myllymäen röykkiöt ovat vuosisatojen kuluessa kokeneet jonkinlaisia muutoksia. Esim. hautaröykkiöiden ja talonpohjien päälle on kasattu myöhemmin aikoina lisää kiviä pellonraivauksessa, toisaalta joitakin röykkiöitä on voitu tuhota esim. ottamalla niistä rakennuskiviä tai raivaamalla ne pellon tieltä pois.

Koekuopasta 173 b löytynyt pronssinen rannerengas on ajoitukseltaan melko lahea (ks. löytöluettelot), mutta sopii hyvin Myllymäeltä aiemmin tunnettuun aineistoon. Saviastian palaset ovat pääasiassa karkeasekoitteista dreijaamatonta rautakauden tyyppin käyttökeramiikkaa. Muusta löytöaineistosta poikkeava keramiikan pala tuli koekuopasta nro 1, joka tehtiin pellon reunaan. Tämä saviastian reuna-pala on rakenteeltaan hienojakoinen ja sen sekoitteena on samottia. Koekuopista löytyneet palaset ja palamattomat luut kertonevat aikakautensa ravinnosta/hautauksista.

Pelkkien koekuoppien ja löytöjen perusteella röykkiöiden tulkinta on kuitenkin vaikeaa. Yhdistelmäkartassa (kartta nro 3) on havaittavissa, että kartoitetut röykkiöt sijaitsevat vuoden 1802 karttaan merkittyjen joutomaiden (eli pelloksi raivaamattomien alueiden) kohdalla. Mielenkiintoista on sekin, että kylämäeltä tuleva vanha kulkureitti menee aivan alueen poikki. Sama reitti sivuuttaa myös vuoden 1975-76 kaivausalueen. Toisin sanoen kylämäeltä Myllymäelle kulkenut vanha reitti kulkee suoraan kahden rautakautiseksi tulkitun rakennuksen pohjan sivuitse.

Viikonlopun mittaisten tutkimusten aikana saatiin Myllymäen kartoitus hyvälle alulle. Makrofossiilianalyysien ja radiohiiliajoitusten tulokset tuovat valmistuttuaan lisää valaistusta asiaan.

Mynämäessä Kivikyläntiellä 12.1.2006

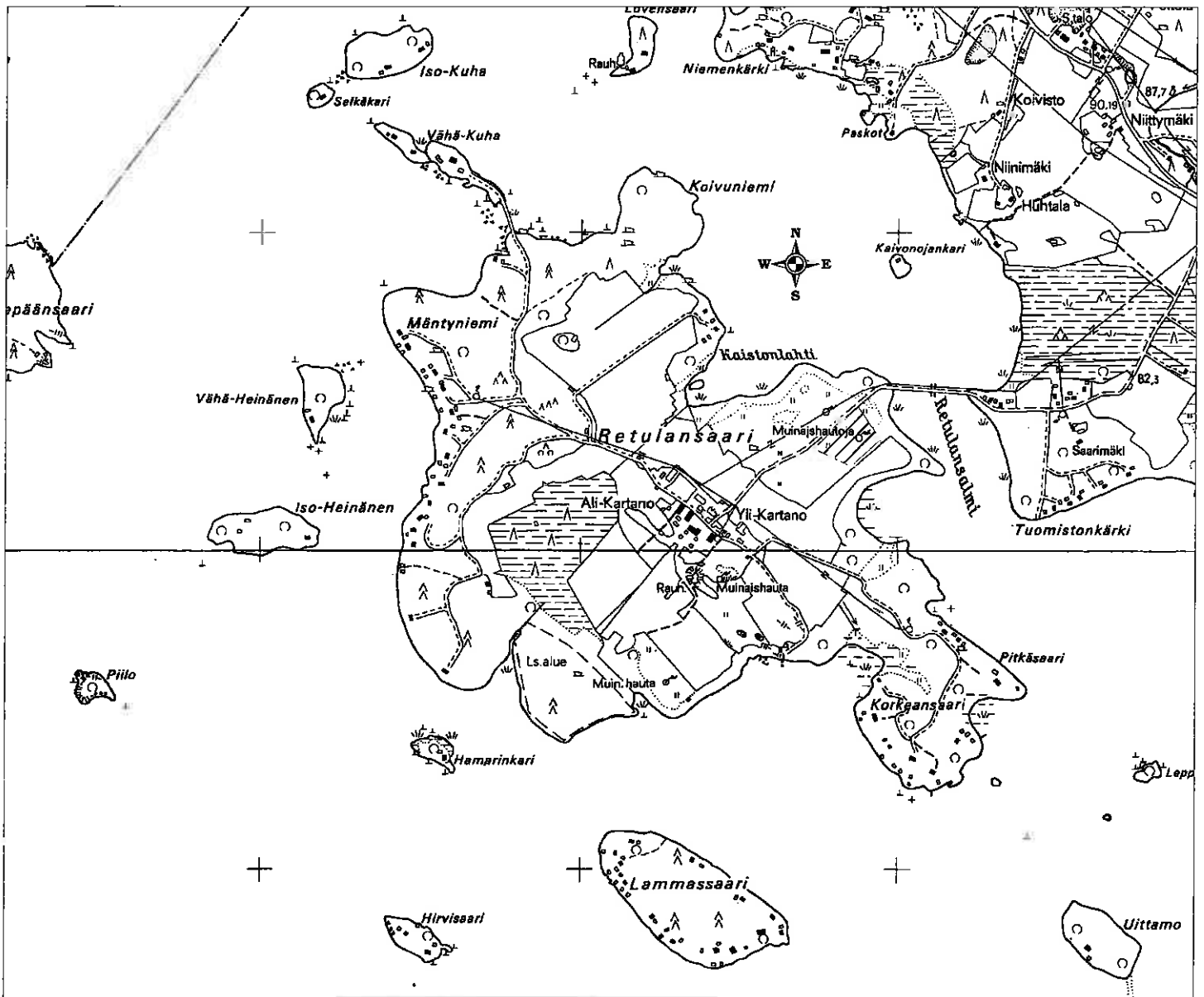

Jouni Taivainen

KARTTALUETTELO

- Kartta 1 Yleiskartta Retulansaari. Mk. 1:20 000. Piirt. Jouni Taivainen.
- Kartta 2 Tutkimusalue. Mittaukset Ari Jalokinos. Ari Jalokinoksen kartan pohjalta piirt. Jouni Taivainen.
- Kartta 3 Yhdistelmäkartta, Mk n. 1:4000. Piirt. Jouni Taivainen
Kartassa on yhdistetty vuoden 1802 tiedot ja tutkimusten mittaustiedot nykyiselle peruskartalle map-info ohjelmalla. Kohdistaminen on tehty tiettyjen rajapyykkien koordinaattitietojen perusteella (pyykit ovat pysyneet samoina molemmissa kartoissa).

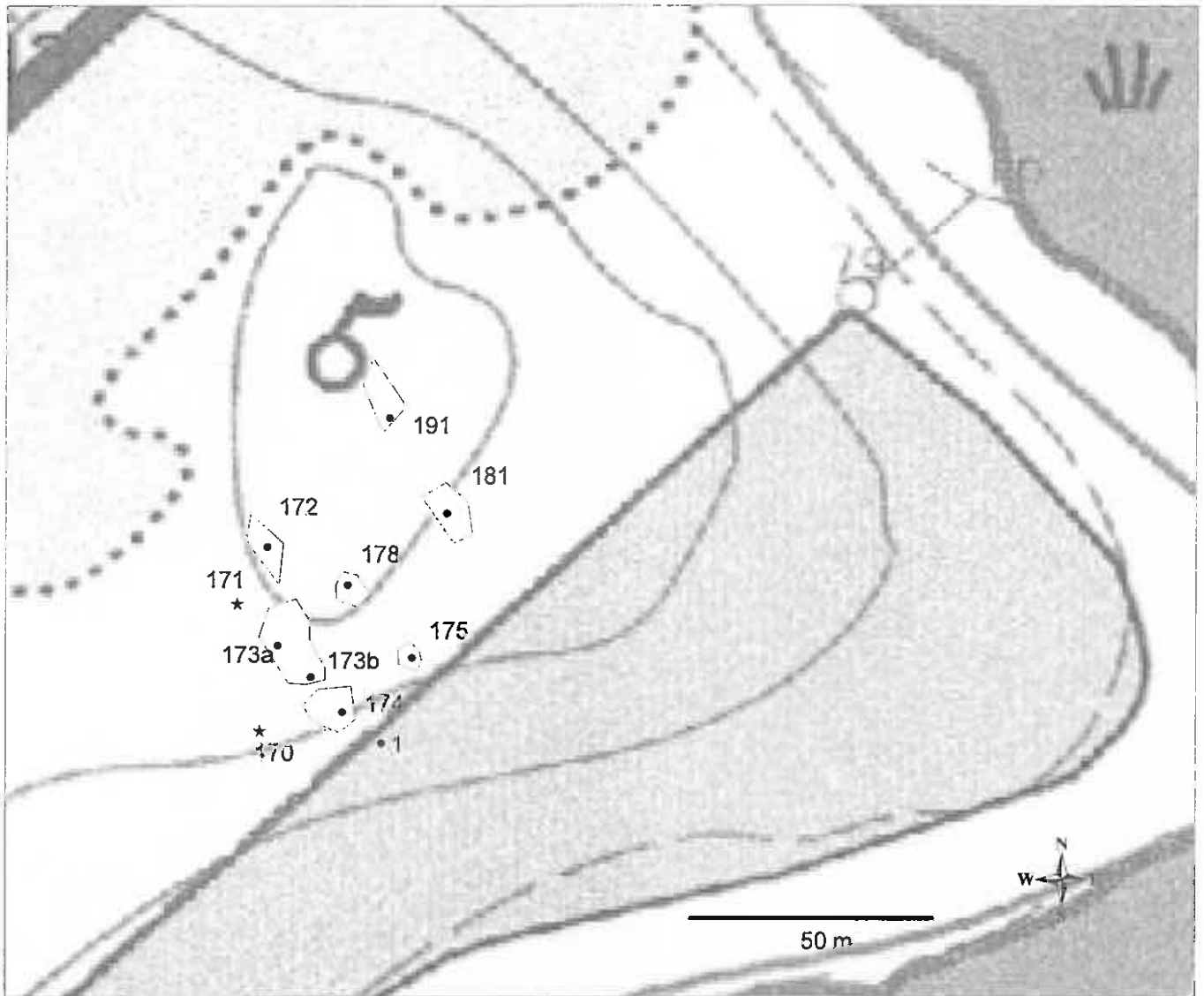

Hattula Retulansaari 2005

Kartta 1, yleiskartta, mk 1:20 000

 tutkimusalue

Hattula Retulansaari 2005

Kartta 2, tutkimusalue

- Koekuoppa
- röykkiö
- ★ kuppikivi
- W — N — E pohjoisnuoli
- mittakaava

Hattula Retulansaari 2005

Karta 3, yhdistelmäkartta, mk n. 1:4000

- Koekuoppa
  - joutomaa v. 1802
  - ▨ pellot v. 1802
  - niityt v. 1802
  - ▤ humalatarhat v. 1802
  - ▧ kyätöntti v. 1802
  - rakennukset v. 1802
  - tiet v. 1802
  - rantaviiva v. 1802
-
 pohjoisnuoli

Liite koordinaattiluettelo koekuopista ja kuppikivistä (ykj)

Koekuoppa nro	x-koord.	y-koord.
1	6788157,4	3356481,4
172	6788199,3	3356461,3
173a	6788177,4	3356481,3
173b	6788171,9	3356468,1
174	6788163,7	3356473,7
176	6788174,1	3356488,2
178	6788189,6	3356475,9
181	6788203,6	3356497,5
191	6788224,2	3356486,5
Kuppikivi nro		
170	6788158,1	3356453,2
171	6788176,3	3356455,9

Liite luettelo makrofossiilinäytteistä, Myllymäki 2005

Koekuoppa 172

Näyte 1   z = -45 cm   ruskea hieno hiekka,
lounaisprofiili

Koekuoppa 173 b

Näyte 2   z = -40 cm   tumma hieno hiekka,
pohjoisprofiilista

+ kaksi hiiltymätöntä siementä (kaivaessa löydettyä)
z = -20-30 cm.

Koekuoppa 174

Näyte 3   z = -40 cm   tumma hieno hiekka, hiiltä,
länsiprofiilista

+ kolme kasvinjäännettä (kaivaessa löydetty)
z = -40 cm

+ kaksi hiiltymätöntä siementä (kaivaessa löydettyä)
z = -40 cm

Näyte 4   z = -40 cm   tumma hieno hiekka, hiiltä,
pohjoisprofiilista

Koekuoppa 178

Näyte 5   z = -10-50 cm   hieno vaaleanruskea hiekka,
länsiprofiili

Koekuoppa 191

Näyte 6   z = -40-50 cm   tumma hieno hiekka, hiiltä,
kaakkois- ja luoteisprofiilista

Liite luettelo radiohiiliajoitusnäytteistä

Koekuoppa 172	hiiltä	(-10-20 cm)
Koekuoppa 174	hiiltä	(-60 cm)
Koekuoppa 191	hiiltä	(-50 ja -60 cm)

Liite mittausselostus

15 -16.10.2005 Retulassa suoritettujen kaivausten yhteydessä kartoitettiin likimääräisesti rökkiöiden reunat. Lisäksi mitattiin koekuoppien sijainti. Myös kahden kuppikiven eli kiven 171 ja 170 sijainti mitattiin.

KKJ, kaista 24, muunnettu erillisestä Helmert –muunnoksella.
Residuaalivirhe max. n. 0,5 m luokkaa.

(Pisteen sijainti voi poiketa n. 0,5 m maastossa mitatusta)

Koordinaatiston kierto useita graadeja johtuen siitä että alkuperäinen pisteistö mitattiin kompassisuunnalla minkä jälkeen ko. verkko muunnettiin kkj:hin käyttäen käsi-GPS:llä mitattuja kolmea yhteistä pistettä. Tämä ei kuitenkaan vaikuta pisteistön *sisäiseen* tarkkuuteen. Lopuksi koekuoppien ja kuppikivien koordinaatit muutettiin ykj:hin projektio-ohjelmalla (ks. liite koordinaattiluettelo koekuopista ja kuppikivistä)

Mittapisteitten koordinaatit (kkj2)

5=1001
4=Apupiste
X=6785303.756
Y=2517858.457

5=1002
4=Apupiste
X=6785306.743
Y=2517886.030

5=1003
4=Apupiste
X=6785339.792
Y=2517889.005

5=1004
4=Apupiste
X=6785283.295
Y=2517882.908

5=KIVI
4=Apupiste
X=6785201.266
Y=2517866.525

5=1006
4=Apupiste
X=6785314.570
Y=2517894.054

Liite luettelo mustavalkonegatiiveista 139637-139653

- 139637 Koekuoppa 191. Idästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139638 Koekuoppa 174. Idästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139639 Koekuoppa 173b. Idästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139640 Koekuoppa 173b. Neilikka. Etelästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139641 Koekuoppa 175. Kaakosta. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139642 Koekuoppa 173a. Etelästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139643 Koekuoppa 181. Kaakosta. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139644 Koekuoppa 178. Etelästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139645 Koekuoppa 172. Lounaasta. Mia Lempiäinen 16.10.2005.
139646 Yleiskuva kumpareesta 172. Kaakosta. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139647 Yleiskuva kumpareesta 173. Etualalla kuppikivi 171. Luoteesta. JT 16.10.2005
139648 Yleiskuva kumpareesta 173. Pronssisen rannerenkaan KM 35475:1 löytöpaikka kuvan oikeassa reunassa valon ja varjon rajalla katajien edessä olevien kivien kohdalta. Vasemmalla hämmöttää kuppikivi 171. Etelästä. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139649 Yleiskuva kumpareesta 174. Lounaasta. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139650 Yleiskuva kumpareesta 175. Lounaasta. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139651 Yleiskuva kumpareesta 178. Idästä. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139652 Yleiskuva kumpareesta 181. Lounaasta. Jouni Taivainen 16.10.2005.
139653 Yleiskuva kumpareesta 191. Kaakosta. Jouni Taivainen 16.10.2005.

Kuvaliite

139647 Yleiskuva kumpareesta 173. Etualalla kuppikivi 171. Luoteesta. 31.10.2005

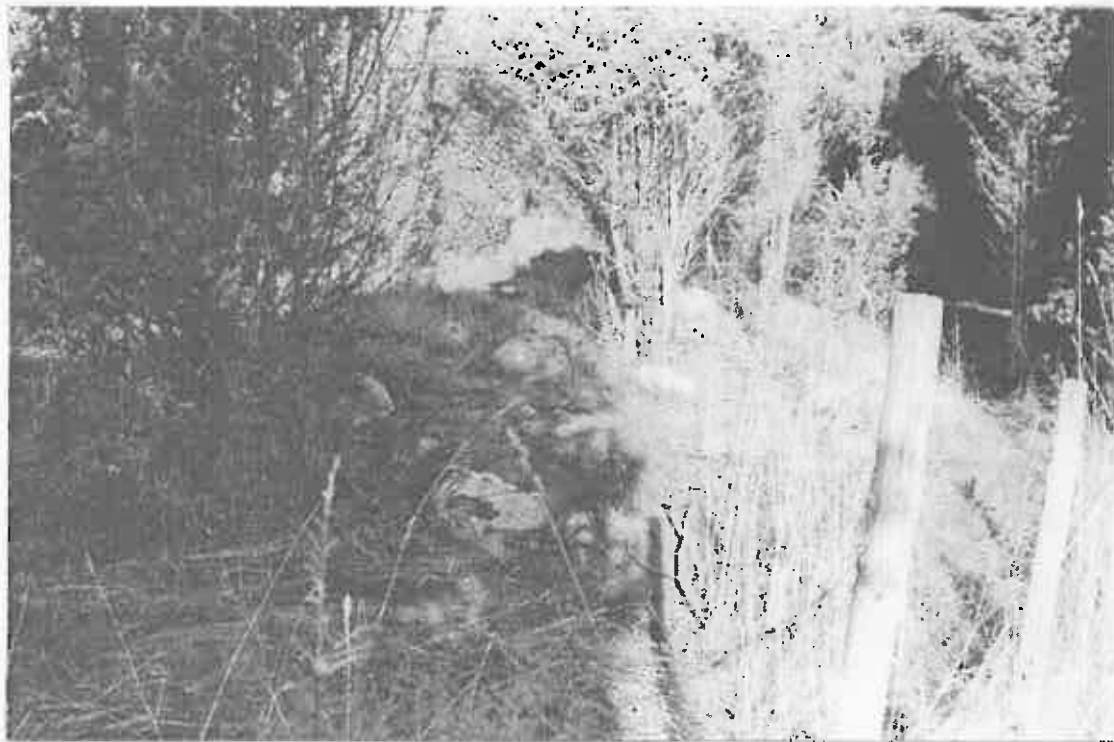

139648 Yleiskuva kumpareesta 173. Pronssisen rannerenkaan KM 35475 J löytöpaikka kuvattiin oikeassa reunassa valon ja varjon rajalla katujen edessä olevien kivien kohdalla. Vasemmalla haamottaa kuppikivi 171. Etelästä. Jouni Taininen 16.10.20

Kuvaliite

139649 Yleiskuva kumpareesta 174. Lounaasta. Jouni Taipainen 16.10.2005.

139650 Yleiskuva kumpareesta 175. Lounaasta. Jouni Taipainen 16.10.2005.

Kuvaliite

139651 Yleiskuva kumpareesta 178. Idästä. Jouko Tainanen 16.10.2005

139653 Yleiskuva kumpareesta 191. Kaakosta. Jouko Tainanen 16.10.2005

Kuvaliite

139646 Yleiskuva kumpareesta 172 Kaakosta Jouu Tarvainen 16.10.2005

139645 Koekuoppa 172 Lounaasta Mia Lempiäinen 16.10.2005

Kuvaliite

139637 Koekuoppa 191. Idästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.

139638 Koekuoppa 174. Idästä. Mia Lempiäinen 16.10.2005.

Kuvaliite

139639 Koekuoppa 173b Idasta Mia Lempiäinen 16.10.2005

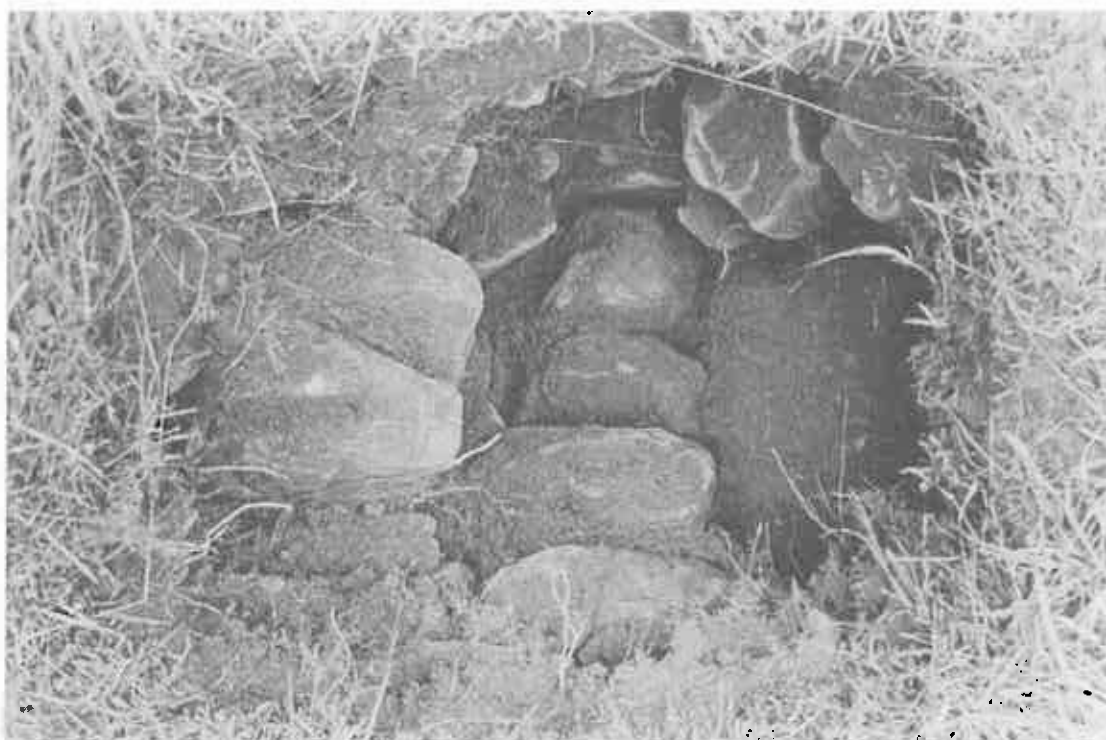

139641 Koekuoppa 175 Kaakosta Mia Lempiäinen 16.10.2005

Kuvaliite

139642 Koekuoppa 173a Etelästä Mia Lempiäinen 16.10.2005

139643 Koekuoppa 181 Kaakosta Mia Lempiäinen 16.10.2005

Kuvaliite

39644 Koivuoppa 178 Etelästä. Mis Lempänce 16.10.2005